

**БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ
ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИ**

**“СУД-ХУҚЫҚ РЕФОРМАЛАРЫ: БҮГИНИ ХӘМ
КЕЛЕШЕГИ” АТАМАСЫНДАҒЫ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ИЛИМИЙ-ӘМЕЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРЫ**

ТОПЛАМЫ

**“СУД-ХУҚУҚ ИСЛОҲОТЛАРИ: БУГУНИ ВА ИСТИҚБОЛИ”
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ**

ТҮПЛАМИ

7-МАЙ 2018 ЙИЛ

М У Н Д А Р И Ж А :

	АЛҒЫ СӨЗ	3
	I шуъба. Конституция - суд-хуқук ислохотларининг мустаҳкам ҳуқуқий асоси сифатида	4
1.	Кутыбаева Е.Д. Конституция Республики Узбекистан и вопросы реформирования системы государственного управления	4
2.	Кутлымуратов Ф., Утебаев С. Ўзбекистон Республикасы Конституциясы – мамлекеттин сырткы саясаты тийкары сыпатында	6
3.	Дауменов Б.А., Наурызбаев С. Ўзбекистон Республикасында пуқаралар ҳуқуқ ҳам еркинликлерининг конституциялык-хуқуқий кепилликлери	7
4.	Нажимов М.Ш. Конституция – мамлекетимизде демократиялык реформаларды тереңлестириў ҳам пуқаралық жәмийетин раўажландырыў тийкары	9
5.	Утегенов О.Д. Конституция жәмийетлик экологиялык экспертизасын өткизиўдин хуқуқий тийкары сыпатында	12
6.	Сейтназаров Қ.Р., Матжанов И.А. Давлатимиз конституциясида оила мунасабатларининг тартибга солиниши	15
7.	Сейтназаров Қ.Р. Ўзбекистон Республикасы Конституциясының жаслар тарбиясындағы орны	16
8.	Кудайбергенова Т. Ўзбекистон ва Қарақалпоғистон Республикалари конституцияларини ўрганиш асосида ёшлар ҳуқуқий маданиятини шакллантириш	18
9.	Нажимов М.Ш. Қарақалпақстан Республикасында билимлендириў тараўындағы конституциялык тийкарлар	19
10.	Матжанов И.А. Конституция – инсан ҳуқуқ ҳам мәплерине хызмет қылыўпы нызамдур	21
11.	Наўрызбаева Г.С. Шаңарак қатнасықларын конституциялык тартипке салыўдың хуқуқий әҳмийети	24
12.	Танирбергенов С.Т. Ўзбекистон Республикасы Конституциясының қабыл етилиў тарийхы	26
13.	Alaniyazov A. Konstitutsiyaga kiritilgan o'zgartish va qo'shimchalar – taraqqiyot kafolati	28
14.	Караманова Г., Аллабергенов Н., Караманова Б. Ислом Каримов – Асосий Қонунимиз муаллифи	29
15.	Кутлымуратова Н.К. Қарақалпақстан Республикасы Конституциясына киргизилген өзгерислер ҳам қосымшалардың мазмун-мәниси	32
16.	Бегжанова Г.Б. Конституция - суд-хуқук ислохотлари ва инсан ҳуқуқ ҳамда манфаатларини ҳимоя қилишнинг мустаҳкам ҳуқуқий пойдевори сифатида	34
17.	Тлегенов Н.Р. Қарақалпақстан Конституциясының қабылланыў тарийхынан	35
18.	Сабырбаева А. Конституция на защите частной собственности	38
19.	Мустафазев И.Б. Конституцияның жаслар турмысындағы орны	39
20.	Shonazarov I. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi xalqaro munosabatlar asosi sifatida	40
21.	Raxmanbergenov N. Konstitueiya – tiykargi nizam	43
22.	Masharipov Sh. O'zbekiston Respublikasi Konestetutsiyasining 25- yilligiga: qonun va men	45
23.	Искендеров Ж. Конституцияның публицистикалык анализи	47
24.	Azamov T. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi- inson va fuqarolarning huquq, erkinliklarining ishonchli himoya qilishning kafolati	48

КОНСТИТУЦИЯ - СУД-ХУКУҚ ИСЛОҲОТЛАРИ ВА ИНСОН ХУКУҚ ҲАМДА МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИНГ МУСТАҲКАМ ХУҚУҚИЙ ПОЙДЕВОРИ СИФАТИДА

Бегжанова Г.Б.

КҚДУ 5А 240101 – Давлат ҳуқуқи ва бошқаруви (Конституциявий ҳуқуқ, маъмурий ва молия ҳуқуқи, давлат ва ҳуқуқ тарихи ва назарияси мутахассислиги 1-курс магистранти

Ҳар қандай давлат, ҳар қандай жамият ўз мустақиллигининг дастлабки босқичида ўз тараққиёт йўлини танлаб олар экан, бу йўл албатта унинг келажагини, ушбу давлат, унда истикомат қиладиган ҳар бир инсон ҳамда инсонлар тақдирини белгилашда муҳим ва ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Ўзбекистон давлати ўз мустақиллигининг ўтган чорак асрдан ортиғроқ даври мобайнида эришган ютуқлари ва марралари билан ҳеч муболағасиз ўз мустақил тараққиёт йўлидан собитқадамлик билан барқарор ривожланаётган келажаги буюк давлат эканлигини бугун нафақат бу жаннатмакон юртда яшаётган ҳар бир инсон, балки бошқа ривожланган, ривожланаётган давлатлар, халқаро жамоатчилик ҳам ҳайрат ва ҳавас билан эътироф этмоқда.

Дарҳақиқат, бундай муваффақиятли тараққиёт одимларига аввало мамлакатимизнинг асосий қомуси бўлган Конституциямиз энг муҳим ҳуқуқий пойдевор бўлибгина қолмасдан, балки иқтисодиётнинг барча жабҳаларида тарихан қисқа вақт мобайнида янгидан-янги ривожланиш суръатларига эришишга мустаҳкам замин яратди. Хусусан, мамлакатимизда ҳукм сураётган тинчлик ва осойишталик, иқтисодий имкониятлар ва қўлай иқтисодий ҳамда ишбилармонлик муҳити яратилаётганлиги ҳам Конституциямизнинг ҳаётга татбиқ қилиниши самараси сифатида эъзозланади, қадр топади.

Маълум бўлганидек, Конституциямизда инсон ҳуқуқ ва манфаатлари нафақат миллий, балки умумэътироф этилган халқаро ҳуқуқ нормалари билан ҳам мустаҳкамлаб қўйилган. Зеро, шахс-жамият-давлат деб ном олган ўзаро "занжир"ли ижтимоий муносабатларда қонун устуворлиги таъминланиши инсоннинг ўз қадр-қиммати, ор-номуси ва ғурурини англашига, унинг ўз ҳуқуқ ва эркинликлари таъминланишига хизмат қиладиги, буларнинг барчасининг негизида бош қомусимиздек буюк неъмат борлигини ҳамма ҳам бирдек англаб етишга қодир бўлиши лозим.

Чунки, Ўзбекистон давлат мустақиллигига эришганидан сўнг ҳали ўз Конституциясини қабул қилмасидан туриб, 1992 йил 2-июлда дунёнинг энг обрўли халқаро ташкилоти - Бирлашган Миллатлар Ташкилотга аъзо бўлиши, шунингдек, умумэътироф этилган халқаро тамойиллар ҳамда қоидалар (Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси, Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида халқаро Пакт, Хабеас корпус акти ва ҳ.к.)нинг тан олиниши, кейинчалик 1992 йил 8-декабрь куни Бош Қомусимизнинг қабул қилиниши ва бошқа давлатимиз истиклол соломаларида олтин ҳарфлар билан битилган тарихий воқеалар айни кунда ва келажакда шу юртда истикомат қиладиган ҳар бир инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари энг олий қадрият эканлигига мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қилди ва хизмат қилмоқда. Бунинг исботини эса айни кунда энг муҳим масала - юртимизда яшаётган ҳар бир инсон ва фуқаро, айниқса ёшларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятининг шаклланиб ҳамда юксалиб бораётганлигида ҳам кўриш мумкин.

Айни мустақиллик ҳамда кейинчалик Конституциямизнинг қабул қилинганлиги туфайли мамлакатимиз миллий ҳуқуқ тизими шаклланиб, давлат ва жамият аҳамиятига молик қонунлар ва қонун ости ҳужжатларининг қабул қилиниши, шу билан бирга, тараққиётнинг бугунги кун талабларидан келиб чиқиб, амалдаги қонунларга тегишли ўзгартиш ҳамда қўшимчалар киритилаётганлиги ҳам юқоридаги фикрларнинг яққол тасдиғидир. Бинобарин, амалдаги мавжуд қонунлар ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг ўзаро боғлиқлиги, ушбу қонунларнинг ижросини таъминлашга муҳим асос бўлиб хизмат қиладиган миллий ҳуқуқ тизими эса ўз навбатида суд-ҳуқуқ ислоҳотларининг бугунги кунда самарали

тарзда амалга оширилишини таъминламоқда. Буни бир қанча мисоллар билан ҳам таъкидлаш мумкин. Хусусан, фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари юзасидан муносабатлари сонининг йил сайин ортиб бораётганлиги, судларда ярашув институти жорий этилганлиги туфайли низоли ишларни ҳал этишнинг инсонпарварлик тамойиллари янада қарор топаётганлиги, қамокқа олишга санкция бериш ҳуқуқининг судларга ўтказилганлиги, амалдаги жиноят қонунда босқичма-босқич тарзда жиноий жазоларнинг либераллашуви каби шу ва бошқа чора-тадбирлар туфайли мустақил давлатимизда миллати, тили ва динидан қатъи назар барча фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликлари амалда таъминланаётганига гувоҳ бўлмоқдамиз.

Давлатимиз раҳбари Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, "Мустақил тараққиёт йилларида Конституциямиз юртимизда ҳуқуқий демократик давлат, кучли фуқаролик жамияти, эркин бозор муносабатлари ва хусусий мулк устуворлигига асосланган иқтисодий ва маданий қуриш, халқимиз учун тинч, обод ва фаровон ҳаёт барпо этиш, Ўзбекистоннинг халқаро майдонда муносиб ўрин эгаллашида мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қилмоқда" [1].

Миллий қонунчилик тизимини янада такомиллаштиришга қаратилган ислохотлар нафақат муайян кўрсаткичлар, балки мамлакатимизда фаолият юритаётган, бугунги кунда иқтисодий ҳамда ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқаришда ўзининг салмоқли ўрнига эга бўлиб бораётган тадбиркорлик фаолияти, шу жумладан, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, уларга янада иқтисодий ҳамда сармоявий эркинлик беришда ҳам яққол намоён бўлмоқда.

Соҳага оид амалдаги қонунчиликка мувофиқ, эндиликда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари учун солиқ ставкаларининг камайтирилиши, улар учун руқсат бериш тартиб-таомиллари, солиқ ва бошқа молиявий ҳисоботлар шакллари янада соддалаштирилганлиги ва бошқа қонунчилик ислохотлари бугунги кунда ўз ижобий ва салмоқли натижаларини бермоқда. Хусусан, энг юқори даражада қўлай ишбилармонлик шартини шакллантириш юзасидан қўрилган чора-тадбирлар туфайли кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаол ривожланмоқда. Бу уларнинг ялпи ички маҳсулот, саноат ишлаб чиқариш, экспорт ва бандликдаги улушининг изчил ўсишида акс этмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистонда барча соҳалар қатори миллий қонунчилик тизимини шакллантириш ва ривожлантириш, суд-ҳуқуқ ислохотлари самарадорлигини янада оширишда Конституциямиз мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қилмоқда.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш — юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. — Тошкент: Ўзбекистон, 6-б.

КАРАҚАЛПАҚСТАН КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ ҚАБЫЛЛАНЫҰЫ ТАРИЙХЫНАН

Тлегенов Н.Р.

ҚМУ магистранты

Суверенитет ҳаққындағы Декларация Қарақалпақстанда конституциялық процесслердин раўажланыўына түртки болды. ҚҚАССР Жоқарғы Совети (1990-жыл 10-июль күнги 12-ши шақырық екінши сессия)нде дүзилген конституциялық комиссия С.Д.Ниетуллаев басшылығында өз жумысын баслады. Комиссия қурамына илимпазлар А.А.Абдиров, С.К.Камалов, Ж.Базарбаев, М.К.Аралбаев, К.Утениязов, жазыўшылар Т.Каипбергенов, Ш.Уснатдинов, У.Хожаназаров, мәмлекетлик ғайраткерлер А.А.Ешимбетова, Ю.А.Журбин, В.Ю.Зорин, диний имам У.Алауатдинов ҳәм т.б. кирди. 1990-1992-жыллары Конституциялық комиссияның 6 мәжлиси өткерилди.

Өзбекстан Республикасы И.А.Каримов «Сиясий суверенитет ҳәм экономикалық өз бетиншилиги, сепаратизмге умтылыўшылық емес, бөлсклениўде емес, ал керисинше СССР қурамына киретуғын басқа республикалар менен пайдалы интеграциялық байланысларды